

СЕОСКИ ТУРИЗАМ КАО КОМПОНЕНТА РЕВИТАЛИЗАЦИЈЕ РУРАЛНОГ ПРОСТОРА НЕГОТИНСКЕ ОПШТИНЕ

Љиљана Живковић^{*1}, Славољуб Јовановић*, Ивана Ђорђевић*

* Универзитет у Београду - Географски факултет, Београд

Апстракт: Неготинска општина је простор руралног карактера, једна од најаграрнијих у Србији. Рурални развој, као једна од области регионалне политике, кључан је инструмент за реструктурирање пољопривредног сектора тј. има задатак да усмери и стратешки искористи потенцијал туристички атрактивних села. У моменту појачане урбанизације и глобализације, специфична аутохтона насеља која верно одсликавају дух и традицију прошлих времена све више добијају одређени културни, привредни, али и туристички значај. Неготинска општина има добре услове за развој руралног туризма захваљујући географском положају, разноликом пејзажу (разноврсни видови рекреација), гастрономији, фолклору, богатој културној баштини. Рурални туризам требало би да допринесе очувању сеоске средине и културне баштине, али и економски мотивише локално становништво да остане на селу. Овај вид туризма могао би значајно да допринесе заштити природе, али и да омогући средства за опстанак и развој села.

Кључне речи: рурални туризам, Неготинска општина, ревитализација, маркетинг

Увод

Рурални туризам је значајна компонента интегралног и одрживог развоја села, као и важан фактор у подстицању развоја локалне пољопривредне и непољопривредне делатности на селу. Такође, рурални туризам представља и посебан подстицај запошљавању. У великом броју земаља Европске уније у стратегије развоја региона и руралних подручја уврштен је и рурални туризам, који помаже задржавање ста-

¹ Контакт адреса: ljzivkovic@gef.bg.ac.rs

новништва у селу, ствара нова радна места и доприноси друштвено-економском напретку (заосталих) подручја.

Неготинска општина у којој више од половине становништва живи у селима располаже природним и антропогеним ресурсима за развој свих облика руралног туризма. Природне лепоте у комбинацији с културом, традицијом, гастрономским специјалитетима и музиком могу постати препознатљив туристички бренд, који би допринео значајном девизном приходу и поправио имиџ региона и државе. Развој туризма у руралним областима може да одигра и битну улогу у повећању разноликости туристичке понуде тих простора.

Аутори различито дефинишу појам руралног туризма, али према опште прихваћеној дефиницији рурални туризам укључује широк опсег активности, услуга и додатних садржаја који обезбеђују домаћини (пољопривредници, сељаци) на породичним газдинствима и имањима да би привукли туристе у њихову област у циљу стварања додатног прихода, при том поштујући принципе одрживог развоја и очувања природних ресурса. Неке дефиниције руралног туризма односе се једноставно на туризам у подручјима слабе насељености, а руралне туристичке дестинације могу се уопштено дефинисати као подручја која се посебно идентификују и промовишу туристима као места у којима је примарни мотив уживање у сеоском крајолику и припадајућим активностима.

Рурални туризам је значајно средство ревитализације напуштених руралних области, која обезбеђује њихову одрживост у будућности кроз очување или стварање нових радних места и повећавању разноликости занимања. Рурални туризам се такође усредсређује на очување природних ресурса и даје подршку очувању сеоских заната као туристичке атракције. Основни циљ руралног туризма је да сеоском становништву обезбеди додатну зараду и тиме побољша његов животни стандард и смањи миграције.

Рурални туризам као чинилац ревитализације села

Рурални туризам је реални чинилац ревитализације многобројних мањих и већих сеоских простора. Развој туризма у овим подручјима може зауставити одлазак младих, јер развој туризма данас значи стварање елементарних услова за општи, знатно виши заједнички комфор сеоских насеља. У таквим околностима млади људи могу наћи не

само економске, него и социо-културне мотиве да остану на породичним огњиштима у средини у којој се општи квалитет живота стварно приближава нивоу који се данас у свету сматра неопходним (Белиј и сар., 2014). Србија као земља руралног карактера спада у ред најаграрнијих земаља Европе. Рурални развој, као једна од области регионалне политике, кључан је инструмент за реструктуирање пољопривредног сектора чији би задатак био да усмери и стратешки искористи потенцијал туристички атрактивних села. У складу са израженим економским и другим функцијама туризма, као и разноликим и високовредним потенцијалима, Стратегијом развоја туризма Републике Србије и Просторним планом Републике Србије и њеном економском политиком дате су могућности и одговарајући значај развоју ове делатности. Поред тога, Стратегијом развоја туризма у Србији, Стратегијом руралног развоја Србије утврђен је селективни приступ, при чему се рурални туризам третира као приоритетан у оквиру оних видова туризма који су везани за посебна интересовања.

Интересовање за рекреацију у сеоским пределима Европе почело је да расте већ током XIX века, као реакција на притисак растуће урбанизације и индустријализације. Термин „сеоски“ усвојила је Европска комисија за туризам у жељи да се опишу и објасне све туристичке активности у сеоским подручјима. Европа је у последњих 20 година светски лидер у понуди руралног туризма, при чему се предвиђа да ће то и остати услед брзог процеса проширења Европске уније, као и услед постојања добро организоване Паневропске асоцијације руралног туризма (Eurogites). У Европској унији, значајна пажња се даје подржавању иницијатива руралног туризма унутар ширег контекста развоја села. Комплементарна корист се постиже стварањем различитих могућности за запослење локалног становништва. У Великој Британији, нпр., промене у употреби земљишта привукле су сличне идеје везане за туризам у руралним областима, укључујући пешачење, спорт и друге активне рекреације. Додатни зајмови исплаћени су фармерима кроз владин план зајма за разноврснију делатност фарми, како би се покрили трошкови настојања да се земља користи и у непољопривредне сврхе, као што је стварање нових кружних стаза за шетњу, укључујући и путоказе, али и потребан публицитет (Живковић, Пјевач, 1998).

Према подацима Паневропске асоцијације руралног туризма, постоји око 200 000 познатих регистрованих пружалаца услуга у руралном туризму Европе, с више од два милиона лежаја (подаци из 2012. године). Процењује се да смештај на фармама, у приватним сеоским кућа-

ма, у малим породичним пансионима и хотелима остварује директну годишњу туристичку потрошњу од око 12 милијарди евра. Укључујући локално додату вредност и мултипликативне ефекте тај износ достиже 26 милијарди евра у корист европске сеоске привреде. При томе се око 98 % свих регистрованих смештајних објеката руралног туризма налази у земљама чланицама Европске уније. Највећа рецептивна, али и емитивна тржишта руралног туризма су Француска, Немачка, Аустрија, Велика Британија и Италија, које заједно чине преко 77 % укупног тржишта руралног туризма у Европи. Данас су у Европи најпознатије руралне туристичке дестинације Француске (Gites de France), Аустрије и Немачке (Urlaub am Bauernhof) и Италије (Agroturismo).

Рурална подручја заузимају 90 % територије Европске уније и у њима живи 60 % њеног становништва. Пољопривреда и шумарство користе највећи део земљишта и имају кључну улогу у управљању природним ресурсима у руралним подручјима. Синергија пољопривреде и туризма обезбеђује социо-економски развој руралних подручја и платформа је економске диверсификације у руралним заједницама, па је зато јачање политике руралног развоја постало један од највећих приоритета Европске уније.

Појавом урбанизације и индустријализације, а самим тим исцрпљујућег рада, буке, разних загађења, све је више туриста који желе подручја очуване природе, чистог ваздуха, здраве хране. Идеална склоништа за овакве туристе су управо сеоски предели, оазе мира, који су раније у Неготинској крајини били симболи богатства и плодности. Иако је погранична општина, она има изузетно повољне услове за развој туризма на селу. Пре свега то су посебно повољни услови очуване природе, уз благу климу, чист ваздух, још увек незагађене реке и језера, богату флору и фауну. Боравак у природи и руралном окружењу туристима пружа могућност за шетње, рекреацију, бављење спортом, могућност лова и риболова, јахања, брање шумских плодова и лековитог биља и друге рекреативно-забавне активности у природи и руралном окружењу. Туристи који за то покажу интересовање могу се укључити и у обављање пољопривредних радова.

Развој туризма у селима Србије као организована активност започео је пре нешто више од четврт века. Зачеци развоја туризма на селу везани су за спонтани покрет туриста, који су желели да побегну из градске, еколошки нарушене средине и одређено време проведу у природи. У почетку овим видом туризма су се бавила само поједина домаћинст-

ва. Временом, подстакнут од стране туристичких организација, односно других државних органа, туризам на селу добио је масовнији карактер. У циљу развоја овог вида туризма почела су, претежно у брдско-планинским селима у Србији, да се оснивају туристичка друштва (Девићи, Бранковина, Студеница), туристички савези општина (Косјерић, Ивањица, Кнић), а у ову активност укључиле су се и земљорадничке задруге и угоститељско-туристичка привреда. Према информацијама из Туристичког савеза Србије, почетком XXI века сеоским туризмом се у Србији бавило око 80 села која имају близу 4 000 лежаја у 800 домаћинстава.

Развој туристичке делатности у селима Неготинске општине има релативно дугу традицију јер организованији промет туриста на овим просторима датира од краја 80-их година. Досадашњи развој сеоске туристичке понуде често је обележен некоординираним и несинхронизованим развојем компонената понуде, без усклађивања с другим субјектима. Такав развој формирао је некомплетну и недовољно диференцирану понуду руралног туризма. Последњих неколико година доста је урађено на плану квалитетније и потпуније понуде руралних туристичких садржаја.

Туристичка евалуација простора општине Неготин

Евалуација има значајно место у савременом туризму. Вредновањем простора и садржаја се утврђује туристички потенцијал одређене дестинације, са аспекта оцене могућности за туристичко привређивање. Под туристичким вредновањем подразумева се квалитативна и квантитативна, комплексна и објективна оцена, како појединачних, тако и свих заједно природних и антропогених туристичких вредности (мотива) у одређеној регији (Станковић, 1993). Туристичка евалуација подразумева оцену вредности атрактивних туристичких мотива, али и економско активирање које је максимално подређено очувању интегритета туристичке вредности (Манојловић, Павловић, Аћимовац, 2014). Туризмом се могу евалуирати обале Дунава, видиковци, прерасти, планинске падине, археолошка налазишта, цркве и манастири, културне манифестације, споменици (Милинчић и сар., 2013). Не постоје јединствени критеријуми за туристичку евалуацију и стога је туристичка евалуација веома дискутабилно питање теорије и праксе туризма (Cros, 2000). За вредновање природних и антропогених карактеристика општине Неготин узети су у обзир следећи критеријуми: општа својства, специфична својства или реткост, атрактивност појединих елемената, могућност њиховог

туристичког искоришћавања (корисност) и садашња конкурентност на туристичком тржишту (Живковић, Јовановић, 2007).

Према методи квантитативно-квалитативне валоризације, фактори туризма су груписани у три групе: 1) природне вредности; 2) антропогене вредности; 3) материјална база и просторне карактеристике. Резултат вредновања је општа туристичка вредност добијена као аритметичка средина појединих критеријума вредновања. Оцењивање је извршено оценама: не задовољава (1), задовољава (2), добра (3), изузетна (4) (Чучуловић, 2010).

Територија општине Неготин се простире на 1 089 km² и састоји се од 39 насеља захватајући североисточни део Источне Србије, односно крајњи западни део Влашко-пантијског басена у Србији (Живковић, 2006). Има веома повољан географски положај јер је широко отворена према Румунији на североистоку и Бугарској на истоку, Тимочкој крајини на југу и подручју Кључа и Ђердапа на северу. Ниски превој између Дели Јована (1 141 m) и Великог гребена (656 m), представљају природну погодност за најкраће комуницирање са сливом Пека, односно Мајданпека на западу (Манојловић, 1986; Живковић, 2008). Повољне природне предиспозиције условиле су да је подручје општине Неготин добро повезано са бројним туристичким вредностима у Зајечарској котлини, а захваљујући квалитетним саобраћајницама у долини Белог Тимока и са разноврсним туристичким атрактивностима Старе планине (2 170 m) и Књажевачке котлине. Ово подручје представља део Ђердапске туристичке регије и у складу с тим поседује природне разноврсности и значајно богатство антропогених туристичких вредности. Општина Неготин има солидну инфраструктуру и изванредан број објеката туристичке рецептиве. Традиција бављењем туризмом у општини Неготин је релативно дуга, али је садашње стање туризма у општини незадовољавајуће, иако се овај простор налази у непосредној близини Дунава и Ђердапске регије (Доњег Подунавља), који су сврстани у најприоритетније туристичке регије Србије.

Анализом природних вредности: рељеф (Гавриловић, 1967), клима (Живковић, 2005; Ракићевић, 1991; Анђелковић, 2007), хидрографија (Драгићевић, 2007), биљни и животињски свет општине Неготин утврђена су општа и посебна својства тог простора, која се могу туристички валоризовати и утврдити опште туристичке вредности и туристички значај.

Табела 1 – Основне природне вредности општине Неготин

Критеријуми вредновања	Основне природне вредности				
	Рељеф	Клима	Хидрографија	Биљни свет	Животињски свет
Општа својства	1	2	2	1	3
Спец. својства	3	1	3	3	2
Атрактивност	2	1	3	2	3
Корисност	2	1	4	3	4
Конкурентност	1	1	3	2	3
Општа вредност	1,8	1,2	3	2,2	3
Туристички значај	2	2	3	2	3

Извор: Чучуловић, 2010.

Највећу општу туристичку вредност имају хидрографски објекти и животињски свет, који су оцењени оценом добар (3). Општа вредност биљног света је оцењена оценом – задовољава (2,2); рељеф – задовољава (1,8) и клима је оцењена оценом не задовољава (1,2).

Наведени редослед општих вредности проистиче из чињенице да се у општини Неготин налази доњи ток Дунава, који је саставни део Бердапске туристичке регије, а која је једна од најприоритетнијих регија на територији Републике Србије (Станковић, 2003). Остале реке имају знатно мањи значај који се углавном може свести на постојање локалне, до евентуалне регионалне контрактивне зоне реке Тимок. Док већина критеријума има оцену задовољавања, хидрографски објекти имају оцену добар (3) због могућности туристичког искоришћавања, односно корисности, с обзиром на добру могућност развоја разноврсних, недовољно реализованих облика туризма на Дунаву.

Животињски свет је оцењен оценом добар (3) која показује да у општини Неготин постоје могућности за развој ловног туризма. Ово проистиче из чињенице да се у општини налазе два уређена ловишта крупне и ситне дивљачи, која чине солидан потенцијал за развој домаћег и иностраног ловног туризма (Група аутора, 1977; Група аутора, 1989). Повољни услови су утолико већи када се узме у обзир да се овај простор непосредно надовезује на национални парк “Бердап”, где постоји могућност организације ограниченог лова. Код животињског света критеријум „корисности“ има највећу вредност - изузетна (4).

Оцена појединих елемената природне средине која означава њихов туристички значај показује да хидрографија и животињски свет имају национални значај, а остали елементи регионални значај. Док је ниво туристичког значаја прва два елемента, делимично и остварен без обзира на мноштво недостатака у организацији туристичке понуде, код осталих елемената, за сада је он реализован, углавном на локалном нивоу (Чучуловић, 2010).

Евалуацију антропогених и туристичких вредности треба извршити, због потребе за проценом будућег начина, интензитета и правца коришћења тих вредности и развоја одређених облика туристичког кретања.

Туристичка евалуација антропогених карактеристика је извршена коришћењем претходно наведених критеријума, с тим што су одабрана она културна добара која су заступљена на простору општине Неготин (Живковић, 2008). То су: археолошка налазишта, просторне културно – историјске целине, установе културе, споменичка обележја и привредни објекти као амбијенталне целине.

Највећу општу вредност (4) имају просторне културно – историјске целине у које спадају сакрални објекти – манастири и цркве и Рајачке пимнице, јер чине, за наше прилике изузетну, непоновљиву вредност која се може на врло разноврсне начине осмишљавати и прилагођавати туристичком искоришћавању. По свом значају и начину коришћења оне се могу поредити са винарским производним комплексима у Француској и Словенији. При томе, објекти и њихово туристичко искоришћавање у овим земљама могу да послуже само као модел и узор, док Рајачке пимнице имају толико оригиналности да се могу на посебан начин осмишљавати.

Установе културе оцењене су просечном вредности 3,6 а тако значајном котирању и туристичкој искористивости доприноси музеј Стевана С. Мокрањца посвећен његовом животу и раду. Кроз многобројне активности музејске установе, поред осталог и на иницирању и организацији културних и етнографских манифестација, установе културе се јављају као главни носиоци развоја манифестационог туризма у општини Неготин.

Спомен обележја су релативно високо оцењена оценом добар (3) због тога што највећи део њих обележавају присуство Хајдук – Вељка Петровића на овом простору (Група аутора, 1984). Он је не само значајна историјска, већ и по низу својих особина занимљива личност. Отуда

сваки споменички објекат који подсећа на догађаје из његовог живота, уз одговарајућу промоцију је мотив доласка туриста. Спомен обележја по свом значају могу бити и основа одржавања туристичких манифестација. Археолошки локалитет „Врело-Шаркамен“ је добио за општу вредност оцену добар (2,8). Иако не толико атрактиван и неповољнијег положаја од Ромулијане (општина Зајечар), по научном значају локалитет „Врело-Шаркамен“ чини комплементарну туристичку вредност која своје право место може наћи у посебним облицима туризма тј. сеоском туризму општине Неготин (Живковић, 1994).

Табела 2 – Основне антропогене вредности општине Неготин

Критеријуми вредновања	Основне антропогене вредности				
	Археолошка нал.	Просторне културно – историјске целине	Установе културе	Спомен обележја	Привр. објекти као амбијенталне целине
Општа својства	3	4	4	3	2
Спец. својства	4	4	4	4	3
Атрактивност	2	4	3	2	2
Корисност	3	4	3	3	2
Конкурентност	2	4	4	3	2
Општа вредност	2,8	4	3,6	3	2,2
Туристички значај	3	4	4	3	2

Извор: Чучуловић, 2010.

Најмању вредност имају остаци лучких објеката на Дунаву, које су означене као амбијенталне целине привредног карактера. Повећање нивоа атрактивности може се постићи реконструкцијом и бољом туристичком презентацијом ових објеката.

Афирмацијом туризма стварају се захтеви за настанком и развојем специфичних облика материјалне базе који су директно или индиректно подређени потребама грађана развоја туристичке понуде. Основне објекте, који су обично синоним фактора развоја туризма, чине хотели, мотели, пансионери, туристичка насеља и преноћишта (хостели). У комплементарној туристичкој понуди се налазе и сеоски туристички објекти.

тарне објекте, који својим постојањем доприносе развоју туризма спадају: кампови, смештај у домаћинствима (домаћа радиност); дечја, омладинска одмаралишта; планинарски, ловачки, риболовачки и други домови.

На простору општине Неготин туристички локалитети са комуналном инфраструктуром представљају неопходан услов, како за опстанак, тако и за развој појединих облика туристичког промета. Заступљеност појединих објеката не само по укупном броју, већ и одговарајућем квалитету дају обележја и квалитативним својствима одговарајућег асортимана туристичких услуга. Већа развијеност комуналне инфраструктуре истовремено значи и обимније могућности за свестранијим и комплекснијим опслуживањем туриста и тиме за повећањем потрошње од стране посетилаца. У складу са тим за потребе стационарног туризма потребно је уочити стање у општини Неготин и по потреби реконструисати и изградити: приступне асфалтне саобраћајнице и поставити одговарајуће информативне путоказе и табле, као и планове туристичког места у општини Неготин; објекте за снабдевање водом из јавних водовода; објекте за одвођење воде јавном канализацијом; уредити постојеће и направити нове зелене површине; уочити могућност коришћења туристичких објеката намењених купању (уређених обалских делова река, базена, језера и сл.); изградити, осавременити и опремити бензинске пумпе и мање сервиси за оправку аутомобила и речних пловила (Чучуловић, 2010).

За потребе развоја транзитног туризма потребно је реконструисати, изградити и опремити: сталне пунктове за снабдевање водом и одвођење отпадних вода; јавне уређене купалишне објекте и купатила са хладном или топлом водом; комуналне објекте за снабдевање туриста разним потребштинама.

Излетничком и викенд туризму неопходне су приступне саобраћајнице; пунктови за снабдевање водом за пиће и системи за одвођење воде; уређење зелених и рекреативних површина; јавна хладна купалишта (базени, речни токови, језера и сл.); провизорни комунални објекти које туристи могу повремено користити.

За спортско - рекреативне активности, потребно је да постоје објекти као код излетничко - викенд туризма и прилагођени терени за одређене врсте рекреације и спорта (Buckley, 2002).

Ловни и риболовни туризам захтева комуналне објекте као код излетничко-викенд туризма са евентуалним прилагођавањем за ко-

ришћење и од стране специјалне врсте туриста, на пример: хладњаче за чување улова; постојање специјалних кавеза или чамаца за чување уловљене рибе; објекти за држање помоћног прибора; кавези за чување паса; марине за чамце и сервиси за поправку моторних чамаца. Привредни и друштвени ефекти туризма у општини Неготин могу се постићи и бољим повезивањем пољопривреде и трговине са туризмом. Низом производа Неготин и околина могу задовољити шире туристичко тржиште, посебно оно у Подунављу, са којим је саобраћајно добро повезано. Нова радна места у туризму, угоститељству и сродним делатностима могу значити део акција заустављања депопулације (Живковић, 2006). Како многи од њих (гастрабајтери) у завичају граде велике куће, потребно је учинити прве напоре на развоју туризма на селу (рурарни туризам). У општини Неготин сеоски туризам се развија у селима Тамнич, Рајац, Рогљево, Вратна, Душљане, Чубра и Штубик (Тодоровић, 2007). На територији општине Неготин постоји велики број аутентичних села која се налазе у атрактивном природном окружењу. Територија општине Неготин може условно да се подели на три карактеристична, потенцијално туристичка подручја, када је у питању развој сеоског туризма. Брдско – планинско подручје у чијем су залеђу планине Дели Јован и Велики Гребен обухвата следећа сеоска насеља: Сиколе, Брестовац, Трњане, Карбулово, Поповица, Шаркамен, Плавна, Штубик, Јабуковац, Вратна и Уровица. Подручје обилује чистом природом, богатом флором и фауном, ловном дивљачи и занимљивим локацијама. Равничарско подручје у приобаљу Дунава, Тимока и других токова обухвата села Слатина, Михајловац, Душановац, Прахово, Радужевац, Србово, Буковче и Кобишница. На овом подручју, осим изванредних услова за развој пољопривреде, постоје и добри услови за риболов и наугички туризам. Поред Дунава је изграђен велик и број викендица, хидроелектрана „Бердап 2“ и угоститељски објекти који могу да се укључе у туристичку понуду. Виноградарско подручје које се благо спушта према речним равницама обухвата Тамнич, Рајац, Рогљево, Смедовац, Брањевац, Речка, Вељково, Мокрање и Чубра. То је подручје са изузетним теренима за гајење квалитетних сорти винове лозе. Неготинске пимнице представљају комплекс винарских подрума грађених у току XVIII и почетком XIX века у неколико тимочких села: Рајцу, Рогљево, Смедовцу и Штубику. Оне заједно са старим гробљима у Рајцу и Рогљевоу представљају заштићено културно добро о коме брине Завод за заштиту споменика културе. Пимнице су настале у времену када је подручје Неготинске крајине било светски позната дестинација по производњи вина, јер се вино одатле извозило у Француску, Аустроугарску

ку, Немачку и Русију. Традиционалан начин подизања винограда, резидбе, обраде и прављења вина као и тип земљишта, надморске висине од 150 m до 250 m, висока инсолација и еколошки чиста средина, били су идеално подручје и рецептура за најквалитетнија вина. Комплекси пимница удаљени су око 15 km од града Неготина и доступни су локалним путем од Неготина преко села Мокрање до Рогљева, Смедовца и Рајца, односно из правца Зајечара са јужне стране регионалним путем Зајечар-Неготин и локалним путем преко села Брусник и Тамнич.

Туризам на Дунаву се може издвојити као посебан туристички ресурс комплементаран сеоском туризму. Дунав и његово приобаље са низом мањих села представља значајан туристички ресурс и потенцијално развојно туристичко подручје. Може се рећи да општина Неготин има испуњене основне услове за развој туризма на Дунаву (Živković, Miljković, Vujadinović, 2013). Програмом туристичке евалуације приобаља Дунава предложене су мере унапређења простора у атарима села Слатина, Стари и Нови Михајловац, Малој Каменици, селу Душановцу, код Прахова, у селима Србово, Радујевац и Буковче. Имајући у виду дужину тока Дунава који иде границом општине у дужини од 40 km, величина овог простора пружа могућности за изградњу разноврсних туристичких садржаја. Ако би се изградио одређени број бродова – ресторана, спортско-рекреативних објеката, као и одговарајуће пристаниште са објектима за наутички туризам, Неготин би се могао делом преселити на обале ове за сада туристички потпуно неискоришћене реке.

У близини манастира Вратна, на планинској речици Јабуци, бистрој и погодној за риболов, налазе се огромна камена врата – Вратњанске капије. Њих је природа начинила “без длета и чекића”. Прва капија носи назив Велика прераст, друга Мала прераст, а трећа Сува прераст. Цео комплекс Вратне, село, манастир и капије, окружен је рекама и шумама и представља једну од најинтересантнијих туристичких атракција Неготинске Крајине. Ови драгоцени поклони природе су од Неготина удаљени тридесетак километара. Западно од Неготина, на удаљености од 25km, налази се касноантички локалитет Врело Шаркамен. Врело Шаркамен је резиденцијално-меморијални тетрархијски царски комплекс који потиче с краја III и почетка IV века. Археолошки радови извођени су на једном од пет видљивих објеката, а то је маузолеј краљице мајке, у коме је 1996. године откривен сет златног царског накита који се данас налази у Народном музеју у Београду. Значајан антички локалитет је и римски град Ad Aquas, који се налазио на обали Дунава код села Прахова и у времену свог процвата крајем II и почетком III века имао између 15 и 20

хиљада становника (Živković, Jovanović, 2014). Поред Прахова је постојала велика лука у којој су пронађени остаци римских лађа и неколико надгробних споменика који се налазе у музеју Крајине у Неготину. Иако се у старим списима помињало пет манастира на територији Неготинске Крајине, до данас су очувани само манастири Буково и Вратна, као и оштећени, али сачуваних зидова и конзервиран манастир Короглаш (Pavlović, 2013). Осим поменутих манастира, важан културно-историјски споменик је и стара неготинска црква саграђена 1803. године.

Када је у питању излетнички туризам, постоји неколико популарних локалних излетишта. Десетак километара јужно од Неготина, у близини села Мокрање, Соколска река је, крчећи пут до Тимока кроз питома брда Неготинске Крајине, створила занимљив водопад и подно њега живописно језеро. Ово место које носи име Мокрањске стене, омиљено је излетиште и купалиште мештана околних села и Неготинаца. У подножју Дели Јована, на надморској висини од 480 m, смештене су Стеванске ливаде. Недалеко од града Неготина налази се брдо Бадњево. Схвативши значај овог брежуљка, становници Неготина су од запуштеног брда са неколико пимница и кућа изградили посећено излетиште.

Богатство биљног и животињског света, разноврстан рељеф, као и велики број водених токова представљају природну основу за развој ловног и риболовног туризма (Пејић, 2015). Ловиште “Неготинска Крајина” простира се на површини од 96 423 ha. О туристима и ловцима брину водичи стручне службе која броји десет професионалаца и поседује одговарајућа теренска возила за обилазак ловишта. У ловачком дому “Буково” је могућ смештај са пансионом са шест ловаца истовремено. Овим ловиштем газдује Ловачко удружење “Хајдук Вељко”. На подручју општине Неготин постоје и ограђена ловишта за крупну дивљач којим управља јавно предузеће “Србијашуме” из Београда. Ловиште “Вратна” се простира од манастира Вратна према кањону реке Вратне. У ловишту “Алија” које обухвата делове атара околних села Тамнич, Речка, Рогљево, Смедовац и Мокрање постоји спомен дом Крајинског партизанског одреда који служи као ловачки дом у коме постоје собе за преноћиште. Ловиште “Дели Јован” се простира на истоименој планини и обухвата строги резерват природе Дели Јован.

Риболовно подручје на територији општине Неготин углавном је везано за обалу Дунава, и то од Брзе Паланке на северу, па до ушћа Тимока на југу. Богатством риба одликују се и друге чисте реке - Замна, Јасеничка река и Слатинска река. Богато културно-историјско

наслеђе, укључујући археолошка налазишта из неолита, остатке римске културе из доба тетрархије, средњовековне манастире и споменике из новије историје, заједно са нетакнутом природом и развијеним сеоским туризмом могу да чине Неготин једном од најатрактивнијих туристичких дестинација у Србији.

Закључак

Савремени туристички трендови одликују се све већим усмеравањем ка руралним дестинацијама, све израженијом персонализацијом, повећаним интересовањем и значајним усредсређивањем туриста на нестандартне туристичке производе. Због тога се у земљама с развијеном туристичком понудом све већа пажња посвећује развоју руралног туризма који данас чини једну од важних компонената развоја не само туризма, него интегралног и одрживог развоја села и руралних региона у целини. Општина Неготин по својим физичкогеографским и друштвеноекономским карактеристикама припада територијама са повољним туристичким потенцијалима. Резултати туристичке евалуације су показали да међу природним карактеристикама највећу општу туристичку вредност имају хидрографија и животињски свет. Евалуацијом антропогених карактеристика закључује се да максималну општу вредност (4) имају просторне културно – историјске целине у које спадају сакрални објекти – манастири и цркве и Рајачке пимнице. Посебно велику вредност поседују Рајачке пимнице јер чине, изузетну, непоновљиву вредност, која треба да се ревитализује и прилагоди туристичким потребама. На основу туристичке евалуације простора уочава се да су природни потенцијали општине Неготин регионалног ранга, а поједини антропогени потенцијали имају национални значај.

Захвалница

Рад представља резултат истраживања на пројекту бр. 176008, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Литература

Анђелковић, Г. и Живковић, Н. (2007). Падавине као неповољна климатска појава у Неготину. *Гласник Српског географског друштва*, 88(1), 51-62.

- Белиј, М., Милосављевић, Ј., Белиј, Ј. и Перак, К. (2014). Показатељи туристичке развијености бањских места у Србији. *Зборник радова - Географски факултет Универзитета у Београду*, 62, 175-196.
- Гавриловић, Д. и Петровић, Д. (1967). Релјеф у сливу Вратне. *Зборник радова Географског завода, ПМФ*, 16, Београд.
- Група аутора, (1977). *Ловно-привредна основа за ловиште Дели Јован*, Неготин.
- Група аутора, (1984). *Хајдук Вељко Петровић*, Неготин: Р.О. за информативну и издавачку делатност.
- Група аутора, (1989). *Ловно-привредна основа за ловиште Вратна*, Зајечар.
- Деспић, Д. (1990). *Мокрањчеви дани*, Мокрањчеви дани, Неготин.
- Живковић, Љ и Шабић, Д. (2003). Нека демографска обележја Неготинске крајине. *Зборник радова "Еколошка истина"*, Доњи Милановац. 478-482.
- Живковић, Љ. (1994). Неке карактеристике размештаја насеља Неготинске крајине. *Зборник радова - Географски факултет Универзитета у Београду*, 43. 123-128.
- Живковић, Љ. (1996). Специфичности демографског развоја општине Неготин у односу на суседне подунавске општине. *Подунавље у Србији - заштита, уређење, развој*. Удружење урбаниста Србије, Београд. 99-101.
- Живковић, Љ. (2006). Промене у старосној структури становништва општине Неготин. *Демографија*, 3, 263-270.
- Живковић, Љ. и Живковић, Н. (2006). Демографске промене у мрежи насеља Неготинске крајине. *Гласник Српског географског друштва*, 86(1), 105-114.
- Живковић, Љ. и Јовановић, С. (2006). Промене у старосној структури становништва општине Неготин. *Демографија*, 3, 59-71.
- Живковић, Љ. и Јовановић, С. (2007). Оцена могућности развоја туризма општине Неготин. *Зборник радова Србија и Република Српска у регионалним и глобалним процесима*, Требиње, 627-632.
- Живковић, Љ. и Јовановић, С. (2008). Просторно функционални развој Неготина. *Демографија*, 5, 117-128.
- Живковић, Љ. и Јовановић, С. (2009). Основне одлике антропогеног развоја Неготинске крајине до двадесетог века. *Демографија*, 6, 245-260.
- Живковић, Љ. и Јовановић, С. (2011). Еколошко образовање и настава географије у основној школи. *Зборник радова - Географски факултет Универзитета у Београду*, 59, 255-280

- Живковић, Љ. и Пјевач, Н (1998). Неки аспекти одрживог развоја туризма Подунавља. *Зборник радова са скупа "Подунавље у Србији - Планирање одрживог развоја и коришћење ресурса"*, Удружење урбаниста Србије. Београд. 179-183.
- Живковић, Љ. и Шабић, Д. (2002). Образовна структура становништва Неготинске крајине. *Зборник радова "Еколошка истина"*. Доњи Милановац. 572-574.
- Живковић, Љ., Живковић, Н. и Јанић Сирићански, М. (2005). Термички режим Неготинске крајине. *Гласник Српског географског друштва*, 85(1), 39-48.
- Живковић, Љ. и Живковић, Н. (2005). *Промена режима падавина у Неготинској крајини током XX века*. Научна монографија. 875-885, Београд.
- Манојловић, И., Павловић, С. и Аћимовац Б. (2014). Оцена конкурентности туристичких дестинација на примеру кључних ресурса градова у Србији. *Зборник радова - Географски факултет Универзитета у Београду*, 62, 145-174
- Манојловић, П. (1986). *Североисточна Србија-физичкогеографске карактеристике*, Неготин: Историјски архив Крајине, Кључа и Пореча.
- Миљинчић, М., Туцовић, М. и Мандић, Б. (2013). Неки аспекти утицаја пољопривреде на животну средину. *Зборник радова - Географски факултет Универзитета у Београду*, 61, 31-58.
- Пејић, Б. (2015). Загађење ваздуха као детерминанта еколошке безбедности Србије. *Зборник радова - Географски факултет Универзитета у Београду*, 63, 1-30.
- Станковић, С. (1993). Географске основе туристичке валоризације. *Гласник Српског географског друштва*, 73(1), 33-41
- Станковић, С. (1995). *Туристичка географија*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Станковић, С. (2003). Национални парк Ђердап - полуфункционална туристичка регија. *Гласник Српског географског друштва*, 87(1), 51-62.
- Тодоровић, М. и Бјељац, Ж. (2007). Основе развоја руралног туризма у Србији. *Гласник Српског географског друштва*, 87(1), 135-148.
- Чучуловић, Р. и Чучуловић, А. Туристичка валоризација општине Неготин. *Гласник Српског географског друштва*, 90(3). стр. 89-100.

- Buckley, R. (2002). World Ecotourism Summit 2002. *Journal of Ecotourism*. Conference Report, 1, 2008-210.
- Cros, du H. (2000). Planning for sustainable Cultural Heritage Tourism in Hong Kong. *Final Report to the Lord Wilson Heritage Trust Council, SAR*.
- Dragičević, S., Manojlović, P. and Nikolić, J. (2007). Methodological spot of establishing silt deposit concentration in Serbian rivers. *Зборник радова - Географски факултет Универзитета у Београду*, 87(1), 15-22.
- Epler, W. (2002). *Ecotourism. Principles, Practices & Policies for Sustainability*. Paris: United Nations Environment Programme (UNEP).
- Jovanović, J., Živković, Lj. and Jovanović G. (2014). Digital cartographic visualisation in the function of tourist valorization of the Lower Danube Region. *The third Romanian-Bulgarian-Hungarian-Serbian conference: Geographical Research and Cross-Border Cooperation within the Lower Basin of the Danube*. Abstract book. Srebrno jezero - Serbia.
- Pavlović, S. (2013). Cultural Routes – A Trend in European Tourism. *Cultural Corridor Via Diagonalis – Cultural Tourism Without Boundaries*, Sofia: Gealibris Publishers, 55-62.
- Ploeg, J. D. et all. (2000). Rural Development: From Practices And Policies Towards Theory. *Sociologia Ruralis*, vol. 40(4), 393-409.
- Živković Lj. and Jovanović, S. (2014). Territorial-Demographic and functional organisation of the Negotinska Krajina settlement net. *History and Geography: Meetings and Permeations - Thematic Collection of Papers*. Geographical Institute "Jovan Cvijic" SASA, The Institute for Recent History of Serbia - Collection of works, vol. 11, The Institute of Slavic Studies RAS. Belgrade. ISBN 978-86-7005-125-6. 407-423.
- Živković, Lj., Miljković O. and Vujadinović, S. (2013). Sustainability of cultural tourism of Negotin. *International scientific conference „Cultural corridor Via diagonalis cultural tourism without boundaries“*, Southwest University „Neofit Rilski“ Blagoevgrad, Faculty of Geography at the University of Belgrade, Sofia, 184-191.
- Živković, Lj., Živković, N. and Jovanović, S. (2008). Spatial - demographics aspect for development of Negotin. *Fourth International Conference Global changes and problems of theory and practice*, 20-22. april, 2007, Sofia, Bulgaria, „St. Kliment Ohridski“ University press Sofia, Sofia, Bulgaria, 258-262.

Original scientific article

submitted: 01. IX 2016., accepted: 21. XI 2016.

RURAL TOURISM AS A COMPONENT OF RURAL REVITALIZATION AREA NEGOTIN MUNICIPALITY

Ljiljana Živković^{*1}, Slavoljub Jovanović*, Ivana Đorđević*

* University of Belgrade - Faculty of Geography, Belgrade

Abstract: Municipality of Negotin is an area of rural character, one of the most agrarian in Serbia. Rural development, as one of the areas of regional policy is a key instrument for the restructuring of the agricultural sector, has a task to focus and strategic use of the potential of attractive tourist village. At the time of increasing urbanization and globalization, specific indigenous settlements accurately reflect the spirit and tradition of ancient times are gaining a certain cultural, economic, and tourist importance. Municipality of Negotin has good conditions for the development of rural tourism thanks to its geographical position, varied landscape (various forms of recreation), gastronomy, folklore, rich cultural heritage. Rural tourism should contribute to the preservation of the rural environment and cultural heritage, but also economically motivate the local population to remain in the countryside. This form of tourism could contribute significantly to the protection of nature, but also to provide resources for the survival and development of the village.

Key words: rural tourism, Municipality of Negotin, revitalization, marketing

Introduction

Rural tourism is an important component of an integrated and sustainable rural development, as well as an important factor in encouraging the development of local agricultural and non-agricultural activities in rural areas. Also, rural tourism is a special incentive for employment. In many countries of the European Union in the development strategy of the region

¹ Correspondence to: ljzivkovic@gef.bg.ac.rs

and rural areas has been included and rural tourism, which helps keeping the population in rural areas, create jobs and contribute to socio-economic progress (underdeveloped) areas.

Municipality of Negotin where more than half the population lives in villages has natural and anthropogenic resources for the development of all forms of rural tourism. Natural beauty combined with the culture, traditions, food specialties and music can become a recognizable tourism brand, which would contribute to a significant foreign exchange income and improve the image of the region and the country. The development of tourism in rural areas can play an important role in increasing the diversity of tourist attractions such space.

The authors define the term differently rural tourism, but according to the generally accepted definition of rural tourism includes a wide range of activities, services and additional facilities that provide local (farmers, villager) on family farms and estates to attract tourists to their area in order to create additional income, respecting the principles of sustainable development and conservation of natural resources. Some definitions of rural tourism relations simply on tourism in areas with low population density, and rural tourist destinations can be generally defined as areas specifically identified and promoted to tourists as the city in which the primary motive enjoy the rural landscape and related activities.

Rural tourism is an important means of revitalization of underdeveloped rural areas, to ensure their sustainability in the future by preserving or creating jobs and increasing the diversity of professions. Rural tourism also focuses on the conservation of natural resources and supports the preservation of rural crafts as a tourist attraction. Primary aim of rural tourism to rural populations provide additional income, improve living standards and reduce migration.

Rural tourism as a factor in the revitalization of the village

Rural tourism is a real factor in the revitalization of the many small and large rural areas. The development of tourism in these areas can stop the emigration of young people, because the development of tourism today means creating basic conditions for general, much higher comfort together rural settlements. In such conditions, young people can find not only economic, but also socio-cultural motives to stay at family homes in areas where the general quality of life is really approaching a level that is in the world today considers necessary (Belij et al., 2014). Serbia as a country of rural character is one of the

most agrarian countries of Europe. Rural development, as one of the areas of regional policy is a key instrument for the restructuring of the agricultural sector whose task would be to direct and strategic use of the potential of attractive tourist village. In line with strong economic and other functions of tourism, as well as a diverse and high value resources, the Tourism Development Strategy of the Republic of Serbia and the Regional Plan of the Republic of Serbia and its economic policies are given the appropriate opportunities and the importance of the development of the industry. Around that, the Tourism Development Strategy in Serbia, the Rural Development Strategy of Serbia was established selective approach, whereby rural tourism is treated as a priority under those forms of tourism that are related to special interests.

The interest in recreation in the rural areas of Europe began to grow more during the 19th century as a reaction to the pressure of growing urbanization and industrialization. The term "village" was adopted by the European Commission for Tourism in order to describe and explain all tourist activities in rural areas. Europe in the last 20 years the world's leading provider of rural tourism, where it is anticipated that it will remain due to the rapid enlargement process of the European Union, as well as by the existence of well-organized Pan-European Association of Rural Tourism (EuroGites). In the EU, significant attention is given to supporting initiatives of rural tourism within the broader context of rural development. Complementary benefit is achieved by creating different opportunities for employment of the local population. In the UK, for example, changes in land use have attracted similar ideas related to tourism in rural areas, including hiking, sports and other active recreation. Additional loans were disbursed to farmers through a government loan plan for diversified farm activities, in order to cover the costs of the efforts that the country is used for non-agricultural purposes, such as creating a new circular hiking trails, including the signs, but also need the publicity (Živković, Pjevač, 1998).

According to data from the Pan-European association of rural tourism, there are about 200 000 registered well-known service providers in rural tourism of Europe, with more than two million beds (data from 2012). It is estimated that housing on farms, in private village houses, the small family boarding houses and hotels achieves annual direct tourism spending of about 12 milion euros. Including local added value and a multiplier effect on the amount reaches 26 milion for the benefit of Europe's rural economy. Consequently, approximately 98% of all registered properties of rural tourism located in the member states of the European Union. The biggest receptive, but also rural tourism export markets are France, Germany, Aus-

tria, Great Britain and Italy, which together account for over 77% of the total market rural tourism in Europe. Today in Europe the most famous tourist destinations of rural France (Gites de France), Austria and Germany (Urlaub am Bauernhof) and Italy (Agroturismo).

Rural areas cover 90% of the territory of the European Union and are exists by 60% of its population. Agriculture and forestry used by majority of the land and have a key role in the management of natural resources in rural areas. Synergy agriculture and tourism provides socio-economic development of rural areas and the platform is economic diversification in rural communities, and is therefore the strengthening of rural development policy has become one of the top priorities of the European Union.

With the advent of urbanization and industrialization, and consequently how and hard work, noise, different pollution, more and more tourists who want to areas of preserved nature, clean air, healthy food. Ideal refuge for these tourists have just rural landscapes, oases of peace, who earlier in the Negotin Krajina were symbols of wealth and development. Although the border municipality, it has very favorable conditions for the development of tourism in the country. First of all, it is particularly favorable conditions preserved nature, with a mild climate, clean air, still unpolluted rivers and lakes, rich flora and fauna. Staying in the countryside and rural environment provides an opportunity for tourists to walking, recreation, sports, the possibility of hunting and fishing, horse riding, picking wild berries and herbs, and other recreational and leisure activities in the countryside and the rural environment. Tourists who show interest for it can be included in the agricultural works.

The development of tourism in the villages of Serbia as an organized activity began a little over a quarter of a century. The origins of tourism development in the country are related to the spontaneous movement of tourists who want to escape from the city, environmentally challenged environment and spend a certain time in nature. In the beginning, this type of tourism are dealt with only some households. Over time, fueled by tourism organizations and other state agencies, tourism in the country received a massive character. In order to develop this type of tourism began, mainly in mountainous villages in Serbia in order to establish a tourism association (Devići, Brankovina, Studenica), tourist associations of municipalities (Kosjerić, Ivanjica, Knić), and in this activity have been involved i agricultural cooperatives and hospitality and tourism industry. According to the Tourist Organization of Serbia, at the beginning of 21st century rural tourism in Serbia engaged in about 80 villages, which have a near of 4 000 beds in 800 houses.

The development of tourist activities in the villages in Municipality of Negotin has a relatively long tradition as organized tourist traffic in the region began in the late 80's. The recent development of rural tourism offer is often marked by uncoordinated and unsynchronized development components offer, without synchronizing with other entities. This development has formed an incomplete and insufficiently differentiated offer of rural tourism. The last few years a lot has been done in terms of better quality and more complete offer of rural tourism facilities.

Tourist evaluation Municipality of Negotin

Evaluation has a significant place in contemporary tourism. Evaluation of the area and the content is determined by the tourism potential of specific destinations, in terms of assessment of the possibilities for the tourism economy. Under the tourist evaluation includes qualitative and quantitative, complex and objective assessment of how individual, and all along the natural and anthropogenic tourist values (motives) in a particular region (Stanković, 1993). Tourist evaluation include an evaluation of the value of attractive tourist motifs, but also economic recovery, which is subordinated to the maximum preservation of the integrity of the tourist value (Manojlović, Pavlović, Aćimovac, 2014). Tourism can be evaluated coast of the Danube, viewpoints, mountain side, archaeological findings, churches and monasteries, cultural events, monuments (Milinčić et al., 2013). There are no uniform criteria for tourist evaluation and therefore the tourist evaluation very contentious issue of the theory and practice of tourism (Cros, 2000). For the evaluation of natural and anthropogenic characteristics of Negotin are taken into consideration the following criteria: general properties, specific properties or rarity, the attractiveness of the individual elements, possibility of tourist exploitation (usefulness) and the current competitiveness of the tourism market (Živkovic, Jovanović, 2007).

According to the method of quantitative and qualitative valuation, factors of tourism are grouped into three groups: 1) natural values; 2) anthropogenic values; 3) material base and spatial characteristics. The result is an overall evaluation of tourism value obtained as the arithmetic mean of the individual evaluation criteria. The evaluation was carried out scores: not gratify (1) gratify (2) good (3) extraordinary (4) (Čučulović, 2010).

The territory Municipality of Negotin covers 1089 km² and consists of 39 settlements encompassing the northeastern part of eastern Serbia, that is the

ultimate western part of vlach-pontian basin in Serbia (Živković, 2006). It has a very favorable geographical position because it is wide open to the northeast of Romania and Bulgaria to the east, the Timok region in the south and the Ključ area and the Djerdap to the north. Low ablaout between the Deli Jovan (1 141 m) and the Veliki greben (656 m) represent a natural advantage for the shortest communication with basin Pek, or Majdanpek the west (Manojlović, 1986; Živković, 2008). Favorable natural predispositions caused the area of Negotin well connected with numerous tourist values in Zaječar basin, thanks to a high-quality roads in the valley of the Beli Timok and a variety of tourist attractiveness of Old mountain (2 170 m) and Knjaževac basin. This area is part of the Djerdap tourist region and therefore has the natural diversity and wealth of significant anthropogenic tourist values. The Municipality of Negotin has a solid infrastructure and a number of tourist receptive facilities. Tradition of tourism in the Municipality of Negotin is relatively long, but the current state of tourism in the municipality unsatisfactory, although this area is located in the immediate vicinity of the Danube and the Djerdap region (Lower Danube), which are classified as high priority tourism region of Serbia.

The analysis of natural values: relief (Gavrilović, 1967), climate (Živković, 2005; Rakićević, 1991; Andjelković, 2007), hydrography (Dragičević, 2007), flora and fauna of Negotin were established general and specific characteristics of the area, which is can travel valorise and identify general tourist values and tourism importance.

Table 1 - *The basic natural values Municipality of Negotin*

Evaluation criteria	The basic natural values				
	Relief	Climate	Hydrography	Flora	Fauna
General features	1	2	2	1	3
Specific features	3	1	3	3	2
Attractiveness	2	1	3	2	3
Utility	2	1	4	3	4
Competitiveness	1	1	3	2	3
Overall value	1,8	1,2	3	2,2	3
Importance of tourism	2	2	3	2	3

Source: Čučulović, 2010.

The biggest tourist value have a general hydrographic objects and fauna, which are estimated grade solid (3). The general value of flora is evaluated - satisfies (2.2); Relief - satisfies (1.8) and climate is evaluated does not satisfy (1.2).

The above sequence of general value comes from the fact that in the Municipality of Negotin is the lower course of the Danube, which is an integral part of the Djerdap tourist region, which has one of the highest priority region in the Republic of Serbia (Stanković, 2003). Other rivers have considerably less importance which generally may lead to the existence of local, regional eventual contractile zone of the river Timok. While most evaluation criteria has to satisfy, hydrographic objects have a good assessment (3) potential for tourist exploitation, or usefulness, given a good opportunity to develop diverse, under-realized form of tourism on the Danube.

The animal world has evaluated the mark was good (3) which shows that in the Municipality of Negotin there are opportunities for the development of hunting tourism. This stems from the fact that the municipality has two organized hunting grounds big and small wild animals, which constitute a solid potential for the development of domestic and foreign hunting tourism (Group od authors, 1977, Group of authors, 1989). Favorable conditions are even greater when you take into account that this area closely related to the national park "Djerdap", where there is a possibility of organizing a limited hunting. In the animal world the criterion of "utility" has the highest value - exceptional (4).

The assessment of individual elements of the environment, which means their tourist character shows that hydrography and fauna have a national character, and other elements of regional significance. While the level of tourist interest the first two elements, partly achieved regardless of the flaws in the organization of the tourist offer, with other elements, for now he realized, mainly at the local level (Čučulović, 2010).

Evaluation and anthropogenic tourist values should be carried out, because of the need for an assessment of the future of ways, intensity and direction of using these values and the development of certain forms of tourist movements.

Tourist evaluation of anthropogenic characterization was carried out using the above mentioned criteria, but as she selected cultural attractions that are represented in the Municipality of Negotin (Živković, 2008). They are: archaeological findings, areas of cultural-historical memorials, cultural institutions, monumental memorials and industrial facilities as well as ambient areas.

The highest overall value (4) have a areas of cultural-historical memorials that include religious buildings - churches and monasteries and Rajačke pimnice, because they are, in our circumstances exceptional, unique value that can be very diverse ways develop and adapt the tourist exploitation. By its importance and how to use one can be compared to wine-manufacturing complexes in France and Slovenia. In addition, tourist facilities and their utilization in these countries can serve only as a model, while Rajačke pimnice have so much originality that they can devise a special way.

Table 2 - *The basic anthropogenic values Municipality of Negotin*

Evaluation criteria	The basic anthropogenic values				
	Archaeological findings Archaeological findings	Areas of cultural-historical memorials	Cultural institutions	Monumental memorials	Industrial facilities as well as ambient areas
General features	3	4	4	3	2
Specific features	4	4	4	4	3
Attractiveness	2	4	3	2	2
Utility	3	4	3	3	2
Competitiveness	2	4	4	3	2
Overall value	2,8	4	3,6	3	2,2
Importance of tourism	3	4	4	3	2

Source: Čučulović, 2010.

Cultural institutions estimated the average value of 3.6 and thus significant quotations and tourism contributes to the Museum Stevan S. Mokranjac dedicated to his life and work. Through numerous activities of museum institutions, inter alia, to initiate and organize cultural and ethnographic events, cultural institutions appear as the main promoters of event tourism in the Municipality of Negotin.

Monumental memorials are relatively high the mark good (3) because the biggest part of them marked by the presence of Hajduk - Veljko Petrovic in this area (Groups authors, 1984). He is not only an important historical, but also by many of his interesting personality trait. Consequently, every

monument building that resembles the events of his life, with proper promotion of the motive for tourists. Memorial after his character can be the basis of maintenance of tourist events. Archaeological site "Vrelo-Šarkamen" won for general assessment of the value of a good (2.8). Although not as attractive and less favorable position than Romuliana (Municipality of Zaječar), according to the scientific significance of the site "Vrelo-Šarkamen" makes a complementary tourist value to its proper place can be found in special forms of tourism, rural tourism Municipality of Negotin (Živković, 1994).

The lowest value with the remains of port facilities on the Danube, which are labeled as environmental entities of economic character. Increasing the level of attractiveness can be achieved by reconstruction and a better presentation of these facilities.

The affirmation of tourism creates requirements for the emergence and development of specific forms of the material base that are directly or indirectly subordinate to the needs of directions of development of tourism. Basic facilities, which are usually synonymous factors of tourism development, includes hotels, motels, guest house, tourist resorts and hostels. In the complementary facilities whose existence contribute to the development of tourism include: camping, accommodation household (homecraft); children, youth hostels; hiking, hunting, fishing and other homes.

In the Municipality of Negotin tourist sites with infrastructure are a necessary requirement in order to survive, and for the development of certain forms of tourist traffic. Representation of individual objects, not only by the amount, but also provide an appropriate quality characteristics and qualitative characteristics appropriate range of tourist services. Greater development of municipal infrastructure also means extensive opportunities for more versatile and complex servicing of tourists and thus to increase spending by visitors. In line with that for the purposes of stationary tourism need to observe the situation in the Municipality of Negotin and, if necessary, reconstruct and build an access road asphalt and set up appropriate information signs and boards, as well as plans of the tourist town in the Municipality of Negotin; facilities for water supply from public water supply; drainage facilities, public sewage system; edit existing and create new green spaces; noted the possibility of using tourist facilities intended for swimming (landscaped coastal parts of the river basins, lakes, etc.); build, modernize and equip the gas station and less services for the repair of cars and river vessels (Čučulović, 2010).

For the purpose of development of transit tourism it is necessary to reconstruct, build and equip: permanent checkpoints for water supply and wastewa-

ter disposal; public bathing facilities and decorated bathrooms with cold or hot water; communal facilities for the supply of various necessities of tourists.

Excursion and weekend tourism are essential access roads; points for drinking water supply and drainage systems; landscaping and recreational areas; public cold baths (swimming pools, waterways, lakes, etc.); provisional municipal facilities that tourists can use intermittently.

For the sports - recreational activities, there should be facilities like picnic - weekend tourism and custom fields for certain types of recreation and sport (Buckley, 2002).

Hunting and fishing tourism requires communal facilities at weekend excursion and tourism, with possible adjustment of use and by special types of tourists, for example, refrigerators for storing catches; the existence of special or boats cages for keeping fish caught; facilities for holding a prop; cages for dogs; marinas and repair services for motor boats. Economic and social effects of tourism in the Municipality of Negotin can be achieved by better linking agriculture with tourism and trade. A series of products Negotin and the environment can meet a broader tourist market, especially those in the Danube region, with which it is well connected. New jobs in tourism, hospitality and related activities may mean stopping the depopulation of shares (Živković, 2006). How many of them (gastrabajteri) in homeland build big houses, it is necessary to first make efforts to develop tourism in the countryside (rural tourism). In the Municipality of Negotin rural tourism develops in the villages Tamnič, Rajac, Rogljevo, Vratna, Dupljane, Čubra and Štubik (Todorović, 2007). In the Municipality of Negotin there are a number of authentic villages located in an attractive natural environment. The territory of the Municipality of Negotin may conditionally be divided into three characteristic potentially tourist areas, when it comes to the development of rural tourism. Hilly - mountainous area in which the hinterland mountains Deli Jovan and Veliki Greben includes the following villages: Sikole, Brestovac, Trnjane, Karbulovo, Popovica, Šarkamen, Plavna, Štubik, Jabukovac, Vratna and Urovica. The area abounds with clean nature, rich flora and fauna, the hunting of wild animals and other interesting locations. The plains in the coastal area of the Danube, Timok and other flows includes the village of Slatina, Mihajlovac, Dušanovac, Prahovo, Radujevac, Srbovo, Bukovče and Kobišnica.

In this area, apart from exceptional conditions for the development of agriculture, there are good conditions for fishing and nautical tourism. Besides the Danube has built a large number of houses, hydropower "Djerdap 2" and catering facilities that can be included in the tourist offer. Wine area that slopes

gently toward the river plains includes Tamnič, Rajac, Rogljevo, Smedovac, Bračevac, Rečka, Veljkovo, Mokranje and Čubra. This is an area with excellent terrain for the cultivation of quality vine varieties. Pimnice of Negotin are complex wine cellars were built during the 18th and early 19th century in several Timok villages Rajac, Rogljevo, Smedovac and Štubik. They, together with the old cemeteries in Rajac and Rogljevo represent protected cultural heritage which is managed by the Institute for Protection of Cultural Monuments. Pimnice have created at a time when the area Negotin landscape was a world famous destination for wine production, wine, because there have been exported to France, Austria-Hungary, Germany and Russia. The traditional way of raising the vineyard, cutting, processing and making wine as well as the soil type, altitude of 150 m to 250 m, high insolation and ecologically clean environment, they are the perfect recipe for the area and quality wines. Complexes pimnica located about 15 km from the town of Negotin and are available from the local road through the village Negotina Mokranje to Rogljevo, Smedovac and Rajca, from the direction of Zaječar to the south by the regional road Zaječar-Negotin and the local road through the village of Brusnik and Tamnič.

Tourism on the Danube can be set aside as a special tourism resource complementary rural tourism. The Danube and its coastline with a series of small villages is an important tourism resource and development potential tourist area. It can be said that the Municipality of Negotin has met the basic conditions for the development of tourism on the Danube (Živković, Miljković, Vujadinović, 2013). The program of tourist evaluations of the Danube were proposed measures to improve the area in the village of Slatina, Stari and Novi Mihajlovac, Mala Kamenica village Dušanovac, at Prahovo, in the villages Srbovo, Radujevac and Bukovče. Bearing in mind the length of the Danube border of the municipality that goes the length of 40 km, the size of this area provides opportunities for the construction of various tourist attractions. If you build up a certain number of ships - restaurants, sports and recreational facilities as well as the appropriate with facilities for nautical tourism, Negotin could be part of the move to the coast for now travel completely unused river.

Near the monastery Vratna, on a mountain Jabuka river, clear and suitable for fishing, there is a huge stone gate - Gate of Vratna. Their nature is made "without chisel and hammer." The first gate bears the name of the Velika prerast, other Mala prerast, a third Suva prerast. The entire complex Vratna, village, monastery and gates, surrounded by rivers and forests and is one of the most interesting tourist attractions of Negotin Krajina. These precious gifts of nature are Negotina thirty kilometers away. West of Negotin, at a distance of 25km, is the late antiquity site wellhead Šarkamen. Wellhead

Šarkamen the residential memorial tetrarchial imperial complex dating from the late 3rd and early 4th century. Archaeological work carried out on one of the five visible objects, and it is the mausoleum of the queen mother, in which he set in 1996 revealed gold imperial jewelry that is now in the National Museum in Belgrade. An important ancient site is a Roman town Ad Aquas, which was located on the bank of the Danube near the village of Prahovo and in time its boom at the end of 2nd and the beginning of the 3rd century was between 15 and 20 thousand inhabitants (Živković, Jovanović, 2014). In addition to the Prahovo there was a large port where they found the remains of Roman ships and several tombstones that are in the museum of Krajina in Negotin. Although in ancient writings mentioned the five monasteries in the territory of the Negotin Krajina, to date only preserved monasteries Vratna and Bukovo, and damaged or preserved walls and preserved monastery Koroglaš (Pavlović, 2013). In addition to the aforementioned monastery, an important cultural and historical monument is the old Church of Negotin was built in 1803.

When it comes to sightseeing tourism, there are several popular local destinations. Ten kilometers south of Negotin, near the village Mokranje, Sokolska river is paving the way to Timok through the gentle hills of Negotin Krajina, has created an interesting waterfall at the foot of a beautiful lake. This place is named walls of Mokranje, a favorite resort destination among residents of the surrounding villages and Negotin. At the foot of Deli Jovan, at an altitude of 480 m, are located Stevanjske livade. Near the town of Negotin is the hill Badnjevo. Realizing the importance of this hill, residents Negotina are neglected hill with several pinnica and houses been built resort.

The richness of flora and fauna, diverse relief, and a large number of waterways are a natural basis for the development of hunting and fishing tourism (Pejić, 2015). Hunting ground "Krajina of Negotin" covers an area of 96 423 ha has. About tourists and hunters care professional services which counts ten professionals and has adequate off-road vehicles to tour the hunting grounds. The hunting lodge "Bukovo" is possible accommodation with a board with six hunters at the same time. This hunting ground is managed by the Hunting Association "Hajduk Veljko". In the municipality of Negotin there are fenced hunting area for big game managed by public company "Srbijašume" from Belgrade. Hunting ground "Vratna" extends from the Vratna to the monastery river canyon gate. In the hunting ground "Alija", which includes parts of the districts surrounding villages Tamnič, Rečka, Rogljevo, Smedovac and there Mokranje memorial home Partizanske vode of Krajina, which serves as a hunting lodge in which there are rooms for the night. Hunting ground "Deli Jovan" extends the same mountain and includes strict nature reserve Deli Jovan.

Fishing area in the Municipality of Negotin is mainly related to the bank of the Danube, from Brza Palanka in the north, to the mouth of the Timok river in the south. Characterized by a wealth of fish and other river clean - Zamna, Jasenica and Slatina river. The rich cultural and historical heritage, including archaeological sites from the neolithic period, the remains of roman culture from the time of the tetrarchy, medieval monasteries and monuments from recent history, together with untouched nature and developed rural tourism can make Negotin one of the most attractive tourist destinations in Serbia.

Conclusion

Modern tourism trends are characterized by an increasing recourse to rural destinations, all observable personalization, increased interest and significant tourist focusing on non-standard tourism products. Therefore, in countries with developed tourist offer more attention to the development of rural tourism, which today constitutes one of the important components of the development of not only tourism, but integrated and sustainable development of villages and rural regions of the continent. Municipality of Negotin for its physical geographical and socio-economic characteristics of the territory belongs to the favorable tourist potentials. Results tourist evaluation showed that the natural characteristics of the biggest tourist value have a general hydrography and fauna. The evaluation of anthropogenic feature is concluded that the overall maximum value (4) have a spatial cultural - historical sites that include religious buildings - churches and monasteries and pinnice of Rajac. Especially have great value because they are pinnice of Rajac, exceptional, unique value, which is to revitalize and adapt travel needs. On the basis of tourist evaluation of space can be seen that the natural resources Municipality of Negotin regional ranking, and some anthropogenic resources have national significance.

Acknowledgements

The paper is the result of the research within the project no. 176008 funded by the Ministry of Education and Science of the Republic of Serbia.

References (see at page 342)